

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 12, Αρ. 2 (2023)

ICODL2023

Πρακτικά του 12^{ου} Συνεδρίου

για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
Η εξ αποστάσεως και συμβατική εκπαίδευση στην ψηφιακή εποχή

Αθήνα, 24 έως 26 Νοεμβρίου 2023

Τόμος 2

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αντώνης Λιοναράκης

Ευαγγελία Μανούσου

ISBN 978-618-5335-20-5
ISBN SET 978-618-82258-5-5

Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών,
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Ελληνικό Δίκτυο
Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

Επιμόρφωση και δημιουργία εξ αποστάσεως
εκπαιδευτικού υλικού. Απόψεις Εκπαιδευτικών
Φροντιστηρίων Μέσης Εκπαίδευσης που
διδάσκουν εξ αποστάσεως φιλολογικά μαθήματα

Ηλιάνα Τριανταφυλλίδου, Ευγενία Πιερρή, Μαρία
Νιάρη

doi: [10.12681/icodl.5650](https://doi.org/10.12681/icodl.5650)

Copyright © 2024, Ηλιάνα Τριανταφυλλίδου, Ευγενία Πιερρή, Μαρία
Νιάρη

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

**Επιμόρφωση και δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.
Απόψεις Εκπαιδευτικών Φροντιστηρίων Μέσης Εκπαίδευσης που διδάσκουν εξ
αποστάσεως φιλολογικά μαθήματα.**

**Training and creation of distance learning material.
Views of Secondary Education Tutors who teach philology courses at a distance.**

Ηλιάνα Τριανταφυλλίδου

Φιλολόγος
Απόφοιτη ETA
std518660@ac.eap.gr

Ευγενία Πιερρή

ΣΕΠ
ETA
pierri.evgenia@ac.eap.gr

Μαρία Νιάρη

ΣΕΠ
ETA
niari.maria@ac.eap.gr

Περίληψη

Πολλοί είναι οι εκπαιδευτικοί που καλούνται να δημιουργήσουν εκπαιδευτικό υλικό για την εξΑΕ χωρίς πολλές φορές να διαθέτουν την κατάλληλη επιμόρφωση. Στην παρούσα έρευνα μελέτης περίπτωσης επιχειρείται η μελέτη του τρόπου με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί, που εργάζονται σε εξ αποστάσεως διαδικτυακά φροντιστήρια και διδάσκουν τα φιλολογικά μαθήματα, δημιουργούν εκπαιδευτικό υλικό. Επίσης, διερευνάται το είδος της επιμόρφωσης που έχουν λάβει για τη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ και, ταυτόχρονα, επιδιώκεται να προβληθεί η αναγκαιότητα της επιμόρφωσής τους. Για την υλοποίηση της παρούσας ποιοτικής έρευνας αξιοποιήθηκαν οι εμπειρίες και οι απόψεις οκτώ φιλόλογων μέσω ημιδομημένης συνέντευξης. Ενθαρρυντικό είναι πως –έστω και εμπειρικά, χωρίς θεωρητικές γνώσεις– οι εκπαιδευτικοί δημιουργούν ποικίλο εκπαιδευτικό υλικό και ασπάζονται ορισμένες αρχές δημιουργίας ΕΥ, όπως η συντομία. Ωστόσο, πράγματι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων παραδέχεται την έλλειψη επιμόρφωσης στον τομέα εργασίας της και επιθυμεί να επιμορφωθεί, τουλάχιστον, στη μεθοδολογία της εξΑΕ.

Λέξεις κλειδιά

εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό, επιμόρφωση, εξ αποστάσεως φροντιστηριακή εκπαίδευση, μη τυπική εκπαίδευση, καθηγητές φιλολογικών μαθημάτων

Abstract

Many educators are called upon to create educational materials for distance learning without often having the appropriate training. In this case study, we attempt to examine how educators working in online distance tutoring and teaching philological subjects create educational materials. We also explore the type of training they have received for creating distance learning materials and, simultaneously, seek to emphasize the necessity of their training. The implementation of this qualitative research relied on the experiences and viewpoints of eight philologists through semi-structured interviews. Encouragingly, even if empirically and without theoretical knowledge, educators generate diverse educational content and embrace certain principles of creating distance learning materials, such as brevity. However, the majority of participants indeed acknowledge a lack of training in this field and desire to receive training, at least in the methodology of distance education.

Key words

distance learning material, training, distance tutoring, non-formal education, literature course teachers

1. Εισαγωγή

1.1. Η προβληματική γύρω από την έρευνα

Η φροντιστηριακή εκπαίδευση στην Ελλάδα ξεκίνησε πριν πολλές δεκαετίες με βασικό σκοπό την κάλυψη των μαθησιακών κενών των μαθητών που φοιτούσαν στα ελληνικά δημόσια σχολεία (Κανδρής, 2021). Η φροντιστηριακή εκπαίδευση κατατάσσεται, όπως και οι βιβλιοθήκες, τα ωδεία και οι σχολές χορού, στη μη τυπική εκπαίδευση. Η μη τυπική εκπαίδευση αφορά την παροχή οργανωμένης και συστηματικής εκπαίδευσης, έξω από τις τυπικές δομές μάθησης μιας χώρας, και δυνητικά οδηγεί σε πιστοποίηση γνώσεων (Βρίζα, 2018· Διαμαντάκου, 2016)

Ο θεσμός του φροντιστηρίου στη χώρα μας βρίσκεται στο απόγειό του εξαιτίας ιδιομορφιών του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Μάλιστα, μετά την πανδημία του κορονοϊού, στα φροντιστήρια αξιοποιείται μέχρι και σήμερα η μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (εξΑΕ). Πληθώρα εκπαιδευτικών και

καθηγητών εργάζονται από τον χώρο τους σε διαδικτυακά φροντιστήρια, παραδίδοντας ιδιαίτερα μαθήματα και δημιουργώντας εκπαιδευτικό υλικό για τον παραπάνω σκοπό.

Αυτή η πραγματικότητα θα πρέπει να μελετηθεί σε βάθος καθώς, όπως φάνηκε από την κατεπείγουσα απομακρυσμένη διδασκαλία που πραγματοποιήθηκε στα σχολεία κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού, δεν υπήρξε κατάλληλη προετοιμασία, επιμόρφωση, παροχές, πόροι και εργαλεία για να υποστηριχθεί το τότε εγχείρημα (Τσουρέκας, 2020). Θα μπορούσε να αναρωτηθεί κανείς εάν το ίδιο ακριβώς ισχύει και για τη φροντιστηριακή εξΑΕ, η οποία συνεχίζεται έως και σήμερα.

Δεδομένου ότι το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί «μοχλός» για την εξΑΕ (Συντιχάκη κ.ά., 2019· Χαρτοφύλακα, 2010), προβληματισμοί εγείρονται γύρω από το κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί που δημιουργούν εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό διαθέτουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που χρειάζεται, ώστε το εκπαιδευτικό υλικό (ΕΥ) να είναι αποτελεσματικό για τις συνθήκες που το προορίζουν.

1.2. Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετηθεί η δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ στη μη τυπική/φροντιστηριακή εκπαίδευση για τη διδασκαλία φιλολογικών μαθημάτων και η σύνδεσή της με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Πιο συγκεκριμένα, μελετάται ο τρόπος με τον οποίο καθηγητές και καθηγήτριες, που διδάσκουν τα φιλολογικά μαθήματα σε εξ αποστάσεως διαδικτυακά φροντιστήρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δημιουργούν εκπαιδευτικό υλικό για τον παραπάνω σκοπό. Επίσης, επιχειρείται η διερεύνηση του τι είδους επιμόρφωση έχουν λάβει και στοχεύεται να μελετηθούν οι απόψεις και οι προτάσεις τους για την αξία της επιμόρφωσης αναφορικά με τη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ.

Τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας διαμορφώθηκαν ως εξής:

1. Πώς οι καθηγητές που διδάσκουν τα φιλολογικά μαθήματα σε εξ αποστάσεως φροντιστήριο δημιουργούν εκπαιδευτικό υλικό;

2. Τι είδους επιμόρφωση έχουν λάβει οι καθηγητές που διδάσκουν τα φιλολογικά μαθήματα σε εξ αποστάσεως φροντιστήριο για τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού;
3. Πώς η επιμόρφωση ως παράγοντας θα επηρεάσει τη δημιουργία ποιοτικού εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, σύμφωνα με τις απόψεις των καθηγητών εξ αποστάσεως φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης;

2. Βιβλιογραφική ανασκόπηση

2.1. Εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό

Στην έρευνα των Χουλιάρα κ.ά. (2011) μελετάται η έννοια της πολυμορφικότητας στο εξ αποστάσεως ΕΥ. Επισημαίνεται πως η γεωγραφική και συναισθηματική απόσταση στην εξΑΕ κάνει τη διαδικασία της μάθησης μοναχική για φοιτητές και μαθητές. Το ΕΥ είναι αυτό που συμβάλλει στην ενεργή, αλληλεπιδραστική μάθηση και στην αυτενέργεια των μαθητευόμενων. Επίσης, θεωρείται κομβικό σημείο για το εξ αποστάσεως ΕΥ ο διάλογος που φέρνει κοντά τη θεωρία με την πράξη. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων συμφώνησε πως δύο από τα μεγαλύτερα εμπόδια για τη δημιουργία αποτελεσματικού ΕΥ για την εξΑΕ είναι η αρνητική συμπεριφορά, η μη αποδοχή των καινοτομιών από τους εκπαιδευτές - δημιουργούς, αλλά και η ελλιπής χρηματοδότηση.

Στο άρθρο των Μουζακιώτου και Κανονάκη (2015) συμπεραίνεται η μεγάλη δύναμη που έχει το οπτικοακουστικό υλικό για τη διαμόρφωση της ύλης κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, ενώ αναφέρεται ρητά ότι ο φοιτητής μεταμορφώνεται σε κριτικός δέκτης, ο οποίος αποκωδικοποιεί τις εικόνες και τα κρυφά νοήματά τους.

Με τις παραπάνω έρευνες συμφωνεί και η έρευνα των Συντιχάκη κ.ά. (2019) στην οποία πραγματοποιείται έρευνα για τη δημιουργία ΕΥ ασύγχρονης εξ αποστάσεως πολυμορφικής εκπαίδευσης για τη διδασκαλία ελληνικού παραδοσιακού χορού σε αρχάριους ενήλικες. Με βάση την τυπολογία West – Λιοναράκη, διαμορφώθηκε το εξ αποστάσεως ΕΥ για ένα ολοκληρωμένο μάθημα ασύγχρονης διδασκαλίας των ελληνικών παραδοσιακών χορών. Στη μελέτη τονίζονται οι τρεις μορφές αλληλεπίδρασης που πρέπει να υπάρχουν στην εξΑΕ καθώς και το γεγονός, ότι το υλικό αποτελεί τον «μοχλό» της διαδικασίας. Μάλιστα, τονίστηκε πως το

πολυμεσικό υλικό είναι απαραίτητο για να ενεργοποιηθεί το οπτικό και λεκτικό σύστημα λήψης και επεξεργασίας πληροφοριών από τους εκπαιδευόμενους.

Επιπλέον, οι Σταυγιαννουδάκης και Καλογιαννάκης (2019) μελέτησαν τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την αρχική αποτίμηση του ΕΥ για τη διδασκαλία της ενότητας της κινηματικής στη Φυσική της Α΄ Λυκείου. Οι ερευνητές εστιάζουν στο βαθμό ικανοποίησης των μαθητών του απομακρυσμένου Λυκείου στα Χανιά και το θέμα συζήτησης και προβληματισμού της μελέτης αφορά την αντίσταση σε νέους τρόπους παρουσίασης του υλικού, ώστε να είναι ελκυστικότερο. Οι μαθητές της έρευνας ανέφεραν ότι οι διαδικτυακές παραπομπές και οι εικόνες τους έκαναν να μάθουν καλύτερα και ευκολότερα. Γι' αυτό η έρευνα προτείνει να μελετηθούν τα βασικά κριτήρια για τη δημιουργία μαθησιακού υλικού στην εξΑΕ.

Η Μούρτου (2022) στη διπλωματική της εργασία με θέμα την αξιοποίηση των πολυμέσων στη δημιουργία του εξ αποστάσεως ΕΥ αναφέρεται στην επίδραση που ασκεί το πολυμεσικό ΕΥ στην εξΑΕ και στην επιρροή που ασκούν τα πολυαντικείμενα στη δημιουργία και ανάπτυξη του εκπαιδευτικού σχεδιασμού. Η μελέτη της αναδεικνύει ότι τα πολυμέσα θα πρέπει να ειπωθούν από παιδαγωγική μάτια καθώς αξιοποιούνται, επειδή διαθέτουν μεγάλη αξία για την εκπαιδευτική πρακτική.

Στο σύνολό τους, οι παραπάνω έρευνες και μελέτες συμφωνούν σε πάρα πολλά στοιχεία αναφορικά με το ΕΥ και την εξΑΕ. Αρχικά, όλες οι έρευνες επισημαίνουν τη μεγάλη σημασία που έχει το εξ αποστάσεως ΕΥ για τη μαθησιακή διαδικασία, το οποίο μειώνει τη «μοναξιά» και το «κενό» της γεωγραφικής και συναισθηματικής απόστασης που δημιουργείται μεταξύ των εμπλεκόμενων στην εξΑΕ. Κοινώς αποδεκτό είναι ότι το ΕΥ πρέπει να είναι τέτοιο στην εξΑΕ, που να προωθεί τον διάλογο και να ενεργοποιεί τους μαθητευόμενους για αυτενέργεια. Επίσης, το ΕΥ καλό είναι να διαθέτει προτροπές και να εμπλουτίζεται από πολυμεσικό υλικό, όπως οι εικόνες, με στόχο την παροχή ερεθισμάτων στους μαθητευόμενους. Οι ίδιοι οι μαθητές, στην έρευνα των Σταυγιαννουδάκη και Καλογιαννάκη (2019), αποδέχτηκαν τη βοήθεια που δέχτηκαν από την εικόνα ως μέσω μάθησης.

2.2. Η φροντιστηριακή εκπαίδευση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε αυτή

Αναφορικά με την φροντιστηριακή εκπαίδευση η βιβλιογραφία είναι περιορισμένη στη χώρα μας. Ωστόσο, οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί είναι αξιοσημείωτες. Στη διπλωματική εργασία της, η Μπουρουτζή (2015) μελετά τις απόψεις των εκπαιδευτικών φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης σχετικά με την επιμόρφωσή τους. Μόλις το ένα τρίτο των συμμετεχόντων στη συγκεκριμένη έρευνα διέθετε κάποια επιπλέον πιστοποιημένη επιμόρφωση, πέρα από τον βασικό τίτλο σπουδών. Ωστόσο, η πλειοψηφία παραδέχεται ότι η επιμόρφωση αποτελεί κομβικό μέρος του επαγγέλματός της, μιας και οι εξελίξεις είναι ραγδαίες.

Σε συνέχεια της παραπάνω διπλωματικής εργασίας, οι Μπουρουτζή κ.ά. (2016) στην έρευνά τους προτάσσουν τη σημασία της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, που θεωρείται αναγκαία λόγω ριζικών αλλαγών σε οικονομικό, εργασιακό και εθνικό επίπεδο. Από τα πορίσματα διαφαίνεται ότι μέχρι το 2016 στα φροντιστήρια της χώρας μας δεν υπήρχε ορισμένο σύστημα επιμόρφωσης και δεν ανιχνεύονταν οι ανάγκες των εκπαιδευτικών για επιμόρφωση.

Η Ντογραματζή (2019) μελέτησε τις απόψεις των εκπαιδευτικών που διδάσκουν το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στη σχολική και στη φροντιστηριακή εκπαίδευση τόσο δια ζώσης όσο και εξ αποστάσεως. Στην έρευνά της φάνηκε ότι η εξ αποστάσεως μελέτη δίνει περισσότερες ευκαιρίες για εξάσκηση, ενώ το οπτικοακουστικό υλικό έλκει περισσότερο το ενδιαφέρον για μάθηση. Στα συμπεράσματα της έρευνας αναφέρεται ότι είναι απαραίτητη η επιμόρφωση και η τεχνική κατάρτιση των εκπαιδευτικών γύρω από την εξΑΕ και τα εργαλεία της. Πέρα από αυτά, εκ μέρους των φιλολόγων απαιτείται προσωπική δουλειά, αυτενέργεια, οργάνωση, προετοιμασία και αλλαγή νοοτροπίας και σκέψης.

Στο ότι η εξ αποστάσεως διδασκαλία ενός φιλολογικού μαθήματος δεν υστερεί σε τίποτα από τη δια ζώσης καταλήγει η έρευνα των Κουτζεκλίδου και Μαυροειδή (2017), συμφωνώντας με τα παραπάνω. Οι μελετητές πραγματοποίησαν μία έρευνα δράσης εφαρμόζοντας το μοντέλο μικτής μάθησης σε φροντιστήριο μέσης εκπαίδευσης και τα αποτελέσματα ήταν ιδιαίτερα σημαντικά. Συγκεκριμένα, φάνηκε ότι ακόμα και οι «αδύναμοι» μαθητές συμμετείχαν στις διαδικτυακές συζητήσεις και

αναρτούσαν εργασίες. Η έρευνα καταλήγει στο ότι οι μαθητές έχουν κουραστεί από τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας και οποιαδήποτε καινοτομία κεντρίζει το ενδιαφέρον τους.

Η έρευνα των Kim et al. (2021) αναφέρει ότι υπάρχει έλλειψη σε έρευνες γύρω από τα ιδιωτικά φροντιστήρια ανά τον κόσμο. Ωστόσο, υπάρχουν αρκετές αξιόλογες μελέτες περί του ζητήματος στο εξωτερικό. Σημειώνεται πως η φροντιστηριακή εκπαίδευση στο εξωτερικό πέρα από το ότι ανήκει στη μη τυπική εκπαίδευση (non formal education) «ανθίζει» υπό τον όρο shadow education, που δεν χρησιμοποιείται στην ελληνική γλώσσα. Ο όρος αυτός αναφέρεται στις εκπαιδευτικές πρακτικές που λαμβάνουν χώρα με πρωτοβουλία ιδιωτών εκπαιδευτικών ή εταιρειών εκτός του επίσημου σχολείου με στόχο οι μαθητές να προετοιμαστούν για εξετάσεις ή να καλύψουν τα μαθησιακά τους κενά (Kim et al., 2021).

Στην Τουρκία, σύμφωνα με την έρευνα του Türkan (2022), η ζήτηση για την ιδιωτική φροντιστηριακή εκπαίδευση αυξήθηκε ιδιαίτερα κατά την διάρκεια της πανδημίας του κορονοϊού, καθώς οι γονείς επεδίωκαν με κάθε τρόπο την κάλυψη των μαθησιακών κενών των παιδιών τους, που είχαν δημιουργηθεί από την απομακρυσμένη διδασκαλία εκτάκτου ανάγκης στα σχολεία. Στη Ρωσία τα εξ αποστάσεως διαδικτυακά φροντιστήρια περιορίζονται κυρίως στη διδασκαλία της ρωσικής γλώσσας και των μαθηματικών (Kozar, 2013).

Μια πρόσφατη έρευνα στο Χονγκ Κονγκ για την ιδιωτική διαδικτυακή φροντιστηριακή εκπαίδευση αναφέρει πως οι μαθητές νιώθουν άνετα με αυτή, καθώς δεν υποχρεώνονται να φανερώσουν την ταυτότητά τους στο μάθημα (Cheng, 2022). Η μελέτη τονίζει ότι θα πρέπει να επανεξετάζονται τακτικά οι διδακτικές μέθοδοι, που αξιοποιούνται από τους εκπαιδευτικούς, με στόχο την προσέλκυση του ενδιαφέροντος των μαθητών στο φροντιστηριακό μάθημα. Και οι δάσκαλοι τοποθετήθηκαν θετικά απέναντι στην εξ αποστάσεως διαδικτυακή εκπαίδευση – ιδιαίτερα κατά την διάρκεια της πανδημίας–, αφού κατάφεραν να έχουν οικονομικό όφελος από τον χώρο της οικίας τους (Cheng, 2022; Eng, 2019).

Στη μελέτη των Kim και Jung (2019) αναφέρεται πως η μη τυπική φροντιστηριακή μάθηση δεν έχει αναπτυχθεί στην Ευρώπη στον ίδιο βαθμό με την Ανατολική Ασία. Χώρες της Ευρώπης που διαθέτουν αυτού του είδους την εκπαίδευση είναι κυρίως

νότιες, κεντρικές και ανατολικές, όπως η Πολωνία, η Λετονία, η Ισπανία και η Ελλάδα. Το φαινόμενο της ιδιωτικής φροντιστηριακής εκπαίδευσης είναι λιγότερο διαδεδομένο στις Σκανδιναβικές χώρες (Kim & Jung, 2019).

Στην Αφρική η συμπληρωματική ιδιωτική εκπαίδευση βοηθά ορισμένους μαθητές να προοδεύσουν ή να παραμείνουν άριστοι. Αυτό, βέβαια, σχετίζεται άμεσα και με την δομή της κοινωνίας, αφού ήδη οι άριστοι μαθητές είναι αυτοί που έχουν πρόσβαση στην φροντιστηριακή ιδιωτική εκπαίδευση, καθώς διαθέτουν την οικονομική άνεση να την επιλέξουν (Bray, 2021).

Στην έρευνα των Zhang και Bray (2020) επισημαίνεται ότι η μη τυπική φροντιστηριακή εκπαίδευση έχει υιοθετήσει σε μεγάλο βαθμό την εξ αποστάσεως μεθοδολογία και την τεχνολογία. Βέβαια, αυτό δημιουργεί πολλούς κινδύνους σε σχέση με το κατά πόσο οι καθηγητές που δραστηριοποιούνται σε αυτήν έχουν την κατάλληλη επαγγελματική εμπειρία ή απλώς επικεντρώνονται στην παραγωγή μαζικού υλικού και στην προετοιμασία των μαθητών για τις εξετάσεις.

Συνεπώς, από τα αποτελέσματα των παραπάνω μελετών διαφαίνεται ότι η ιδιωτική φροντιστηριακή εκπαίδευση δεν είναι αποκλειστικό «προνόμιο» της ελληνικής εκπαίδευσης. Ανά τον κόσμο, και δη στην Ανατολή, τα φροντιστήρια ακμάζουν, ενώ παρατηρείται και ιδιαίτερη μέριμνα για τη χρήση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση. Η εξΑΕ, σύμφωνα με τα παραπάνω, διαθέτει ορισμένα πλεονεκτήματα σε σχέση με την δια ζώσης, καθώς κεντρίζει σε σημαντικό βαθμό το ενδιαφέρον των μαθητευόμενων.

Βεβαίως, αναφορικά με την φροντιστηριακή εκπαίδευση, και δη την εξ αποστάσεως, παρατηρείται ότι η επιμόρφωση εκλείπει σε σημαντικό βαθμό, παρά το ότι οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται τη σημασία της και επιθυμούν να επιμορφωθούν και να εξελιχθούν. Αρκετές είναι οι μελέτες (π.χ. Cheng, 2022; Zhang & Bray, 2020) που παρουσιάζουν τον προβληματισμό τους αναφορικά με την κατάρτιση των εκπαιδευτικών της εξΑΕ. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι πως ορισμένες χώρες χρηματοδοτούν ιδιωτικές πρωτοβουλίες εκπαίδευσης. Τέλος, αναφορικά με την επιμόρφωση, συμπεραίνεται από κοινού από τις παραπάνω μελέτες ότι έχει πολλές εναλλακτικές μορφές, όπως η προσωπική ενασχόληση, που πρέπει να αξιοποιηθούν από τους εν ενεργεία εκπαιδευτικούς.

3. Σπουδαιότητα και αναγκαιότητα της έρευνας

Τέσσερα στοιχεία από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο ως προς την απόφαση να εκπονηθεί η παρούσα ποιοτική έρευνα. Πρώτον, λήφθηκε υπόψιν η πρόταση των Σταυγιανουδάκη και Καλογιαννάκη (2019) αναφορικά με τη διερεύνηση των βασικών κριτηρίων δημιουργίας ΕΥ στην εξΑΕ. Δεύτερον, αναγνωρίστηκε ήδη εξ αρχής το έλλειμμα στην ελληνόγλωσση βιβλιογραφία για την εξ αποστάσεως φροντιστηριακή εκπαίδευση και τους καθηγητές της. Τρίτον, ιδιαίτερο προβληματισμό δημιουργεί το γεγονός ότι ερευνητές του εξωτερικού αναρωτιούνται εάν οι εκπαιδευτικοί της εξΑΕ διαθέτουν κατάλληλη επιμόρφωση γι' αυτό που κάνουν (Zhang & Bray, 2020). Τέταρτον, αναφορικά με την επιμόρφωση γενικά στα ιδιωτικά δια ζώσης φροντιστήρια, που δραστηριοποιούνται κατά συναπτά έτη στη χώρα μας, διαφαίνεται πως η επιμόρφωση είναι ελλιπέστατη, παρά το ότι οι καθηγητές σε αυτά κατανοούν την αναγκαιότητά της (Μπουρουτζή κ.ά., 2016· Ντογραματζή, 2019).

Συνεπώς, μέσα από την παρούσα έρευνα ερευνάται ο τρόπος με τον οποίο οι καθηγητές/φιλόλογοι των εξ αποστάσεως φροντιστηρίων δημιουργούν ΕΥ για την εξ αποστάσεως διδασκαλία τους, καθώς επίσης το είδος επιμόρφωσης που έχουν λάβει οι ίδιοι για τη δημιουργία του ΕΥ.

4. Μεθοδολογία της έρευνας

Για την υλοποίηση της παρούσας έρευνας επιλέχθηκε η ποιοτική προσέγγιση, επειδή στη διαθέσιμη βιβλιογραφία δεν υπάρχουν πληροφορίες για τις απόψεις των εκπαιδευτικών, που εργάζονται εξ αποστάσεως σε φροντιστήρια, αλλά ούτε και για τη διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως ΕΥ. Επίσης, κρίθηκε απαραίτητη η συγκέντρωση και αξιολόγηση νέων δεδομένων, τα οποία θα παραχθούν και θα μεταλαμπαδευτούν στην ερευνήτρια μέσω της άμεσης επαφής της με άτομα-καθηγητές, οι οποίοι εμπλέκονται άμεσα με τη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ και την αξιοποίησή του. Τέλος, με αυτό τον τρόπο θα προστεθούν νέα δεδομένα στην επιστημονική κοινότητα αναφορικά με το εξ αποστάσεως ΕΥ αλλά και με την μη τυπική/φροντιστηριακή εξΑΕ.

Η έρευνα είναι μια μελέτη περίπτωσης, διότι αφορά μια συγκεκριμένη μονάδα μελέτης, το οριοθετημένο μας σύστημα, δηλαδή τους εν ενεργεία καθηγητές/φιλολόγους σε εξ αποστάσεως φροντιστήρια Μέσης Εκπαίδευσης, που διδάσκουν τα φιλολογικά μαθήματα. Οι φιλόλογοι δραστηριοποιούνται σε διαφορετικά εξ αποστάσεως φροντιστήρια, δύο της Αθήνας και ένα της Θεσσαλονίκης. Ο χρόνος δράσης τους είναι το σχολικό έτος 2022-2023 και, τέλος, αναζητείται το «τι» και το «πώς» και επιχειρείται γενικά η μελέτη διαδικασιών στην εκπαίδευση (Mills et al., 2017).

Για τη συλλογή των δεδομένων δημιουργήθηκε ημιδομημένη συνέντευξη, η οποία χωρίστηκε σε πέντε ενότητες ερωτήσεων με διαβάθμιση. Οι δύο πρώτες ενότητες αφορούσαν γενικά, δημογραφικά και επαγγελματικά, χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, ενώ οι υπόλοιπες αφορούσαν τα τρία ερευνητικά ερωτήματα αντίστοιχα. Συγκεκριμένα, η τρίτη αφορούσε το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, η τέταρτη το δεύτερο και η πέμπτη το τρίτο ερευνητικό ερώτημα.

Η δειγματοληψία ήταν σκόπιμη, αφού οι συμμετέχοντες επιλέχθηκαν με βάση το κριτήριο εξ αποστάσεως διδασκαλίας και δημιουργίας εξ αποστάσεως ΕΥ, το οποίο αξιοποιείται και πωλείται από τα φροντιστήριά τους. Επίσης, υπήρξε δειγματοληψία χιονοστιβάδας με τη μορφή αυτοεπιλογής και εθελοντικής συμμετοχής, αφού οι συμμετέχοντες καλούσαν γνωστούς τους να συμμετάσχουν. Ο πληθυσμός αφορά εκπαιδευτικούς που δημιουργούν εξ αποστάσεως ΕΥ και διδάσκουν τα φιλολογικά μαθήματα σε εξ αποστάσεως φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης, ενώ το δείγμα εκπαιδευτικούς που δραστηριοποιήθηκαν τη περσινή σχολική χρονιά 2022-2023.

Ως προς τη διαδικασία, οι συμμετέχοντες έλαβαν ενημερωτικό email με τρία αρχεία: «Έγγραφο Πληροφόρησης», «Έγγραφο Εμπιστοσύνης & Εχεμύθειας» και «Έντυπο Ενήμερης Συγκατάθεσης», το οποίο επέστρεψαν συμπληρωμένο και υπογεγραμμένο. Στόχος του παραπάνω email ήταν η ενημέρωση, η διασφάλιση προσωπικών δεδομένων και η δημιουργία κλίματος ασφάλειας και εμπιστοσύνης με τους συμμετέχοντες.

Εικόνα 1: Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων

Έπειτα, κλείστηκαν τα πρώτα ραντεβού και ξεκίνησε ο πιλοτικός έλεγχος της συνέντευξης. Όλες οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν εξ αποστάσεως μέσω Zoom και η διάρκειά τους ήταν 30-45'. Οι συνεντεύξεις καταγράφηκαν σε αρχεία mp3 και αξιοποιήθηκαν για την απομαγνητοφώνηση. Μετά την απομαγνητοφώνηση ακολούθησε η ανάλυση των δεδομένων με προσδιορισμό θεμάτων και κωδικοποίηση των συνεντεύξεων. Εντοπίστηκαν λέξεις-κλειδιά και θέματα, ορίστηκαν κοινές και διαφορετικές απαντήσεις, δόθηκαν ετικέτες και, τελικά, δημιουργήθηκε μια σειρά από διαχειρίσιμα δεδομένα, που καταγράφηκαν σε πίνακες.

Όσον αφορά την εγκυρότητα και την αξιοπιστία της έρευνας αξιοποιήθηκαν τα κριτήρια εξασφάλισης της αξιοπιστίας του Guba (Mills et al., 2017) και για καθένα από αυτά χρησιμοποιήθηκε μια ανάλογη τεχνική. Ενδεικτικά, για την επιβεβαιωσιμότητα (confirmability) πραγματοποιήθηκε τριγωνοποίηση, αφού ζητήθηκε δείγμα από το ΕΥ των συμμετεχόντων το οποίο διαβάστηκε από Κριτικό Αναγνώστη. Επίσης, οι απομαγνητοφωνήσεις στάλθηκαν τους συμμετέχοντες, ώστε να επιβεβαιώσουν την ακρίβεια των λεγομένων τους.

5. Αποτελέσματα

5.1. Εισαγωγικές πληροφορίες σχετικά με το επάγγελμα των συνεντευξιζόμενων

Οι φιλόλογοι που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι διδάσκουν τα Νέα Ελληνικά, δηλαδή Έκθεση και Λογοτεχνία, τα Αρχαία Ελληνικά, τα Λατινικά και την Ιστορία. Η ελάχιστη χρονική εμπειρία που κάποιος από τους συνεντευξιζόμενους διαθέτει ως εργαζόμενος στον τομέα της διδασκαλίας των φιλολογικών μαθημάτων είναι τα έξι (6) χρόνια. Αντίθετα, ο μέγιστος χρόνος εμπειρίας στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων είναι τα τριάντα (30) χρόνια. Για την εμπειρία των καθηγητών στην εξ αποστάσεως διδασκαλία η πιο συχνή απάντηση ήταν «2 χρόνια».

Όλοι οι συνεντευξιζόμενοι δημιουργούν ΕΥ και για τις δύο μορφές εξΑΕ, σύγχρονη κι ασύγχρονη. Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα ήταν η άποψη των Σ1 και Σ2, ότι το ΕΥ στην σύγχρονη εξΑΕ δεν απαιτεί λεπτομερειακή ανάπτυξη από τον εκπαιδευτικό, διότι στο σύγχρονο μάθημα υπάρχει μεγαλύτερη αμεσότητα ανάμεσα στον εκπαιδευτή και στον εκπαιδευόμενο.

5.2. Πληροφορίες για τη διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού (1ο ερευνητικό ερώτημα)

Όσον αφορά το είδος και τη μορφή του ΕΥ, που δημιουργούν οι συνεντευξιζόμενοι για τη σύγχρονη και την ασύγχρονη εξΑΕ, αναφέρθηκε από τους ίδιους στο σύνολό τους ότι κύρια μορφή ΕΥ είναι το word ή το pdf, δηλαδή το έντυπο υλικό. Η δεύτερη επιλογή των συνεντευξιζόμενων είναι το Powerpoint. Τέσσερις (Σ1, Σ4, Σ6, Σ8) από τους οκτώ συνεντευξιζόμενους δημιουργούν κουίζ, ενώ τρεις (Σ1, Σ3, Σ7) δημιουργούν και βίντεο.

Τρεις συμμετέχοντες (Σ4, Σ6, Σ7) είπαν ότι στόχος του ΕΥ είναι η κατανόηση, η εμπέδωση και η αφομοίωση της νέας γνώσης από τους μαθητές. Δύο συνεντευξιζόμενοι (Σ7 και Σ8) ανέφεραν ότι βασικός σκοπός του εξ αποστάσεως ΕΥ είναι η επιτυχία των μαθητών στις εξετάσεις. Δύο συμμετέχοντες ανέφεραν ως στόχο την εξάσκηση, ένας την αυτομάθηση κι ένας τη διεύρυνση των γνώσεων και την ανάπτυξη κριτικής σκέψης των μαθητών.

Τρεις στους οκτώ (Σ3, Σ4, Σ5) θεωρούν ότι βασικό βήμα στη διαδικασία δημιουργίας του εξ αποστάσεως ΕΥ είναι ο εντοπισμός της ύλης. Επίσης, αρκετοί επισήμαναν ότι

βασικό βήμα είναι η δημιουργία πλάνου (Σ1, Σ6, Σ7) και ο προσωπικός έλεγχος του ΕΥ (Σ3, Σ5, Σ6). Επίσης, οι Σ2 και Σ7 ανέφεραν ως σημαντικό βήμα της διαδικασίας την αναζήτηση πηγών. Άλλες απαντήσεις, που δόθηκαν, ήταν ο έλεγχος του ΕΥ από τρίτο άτομο, η σημείωση των στόχων και των μαθησιακών αποτελεσμάτων και η μελέτη του Αναλυτικού Προγράμματος.

Οι αρχές που χρησιμοποιούν οι συμμετέχοντες κατά τη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ είναι η απλότητα (Σ6), η πρωτοτυπία (Σ2), η οπτικοποίηση (Σ4), η σαφήνεια, η καταλληλότητα και η προσβασιμότητα (Σ5) και η κλιμάκωση της δυσκολίας (Σ8). Τρεις (Σ4, Σ6, Σ8) από τους οκτώ συνεντευξιαζόμενους απάντησαν ότι δεν χρησιμοποιούν κάποια συγκεκριμένη θεωρία μάθησης. Αντίθετα, υπήρξαν απαντήσεις, όπως εξατομικευμένη μάθηση (Σ2, Σ5), ανακαλυπτική μάθηση (Σ3) και συνεργατική μάθηση (Σ1, Σ7).

Πολλοί (Σ3, Σ6, Σ7, Σ8) αναφέρουν ότι η δομή του εξ αποστάσεως ΕΥ δεν διαφέρει σε τίποτα από την δομή ενός δια ζώσης υλικού. Άλλοι αναφέρουν ότι η δομή του ΕΥ εξαρτάται από το είδος του μαθήματος και τις οδηγίες που δίνει το Υ.ΠΑΙ.Θ (Σ2, Σ3).

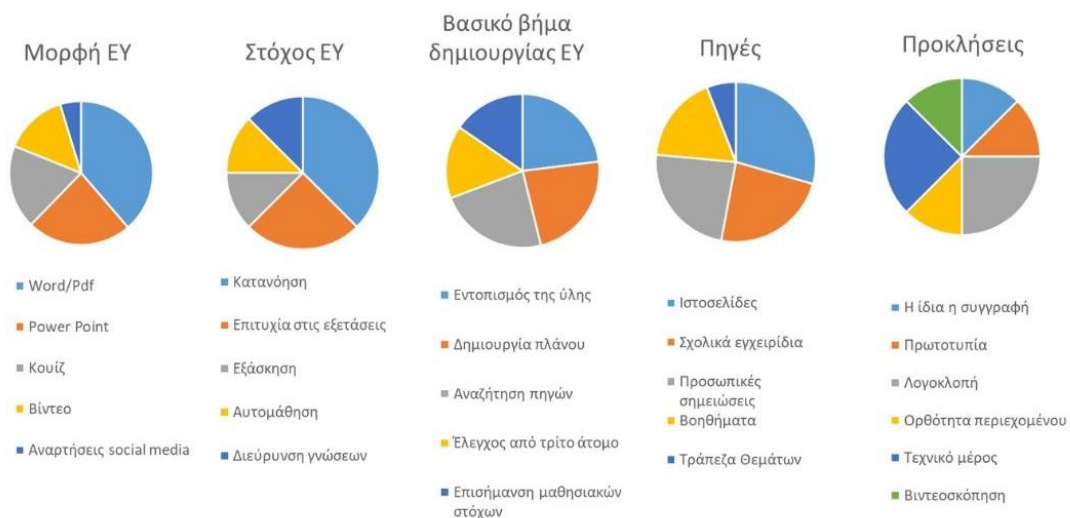
Βασική προτεραιότητα των Σ1, Σ4, Σ5 και Σ7 κατά τη δημιουργία του εξ αποστάσεως ΕΥ είναι η κατανόησή του από τους μαθητές. Επίσης, προτιμούν το εξ αποστάσεως ΕΥ να είναι ευχάριστο αισθητικά. Οι υπόλοιποι επιδιώκουν το υλικό να είναι πλήρες και να καλύπτει την εξεταστέα ύλη (Σ1, Σ8), να είναι σύντομο (Σ5), πρωτότυπο (Σ2) και εύκολα προσβάσιμο από όλους (Σ6).

Ως πηγή πληροφοριών για τη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ πολλοί χρησιμοποιούν διαδικτυακές ιστοσελίδες (Σ1, Σ2, Σ3, Σ5, Σ7), σχολικά εγχειρίδια (Σ4, Σ6, Σ7, Σ8), προσωπικές σημειώσεις τους (Σ1, Σ5, Σ6, Σ8), αόριστα κάποιο βιβλίο (Σ2, Σ3, Σ5, Σ7), βοηθήματα του εμπορίου (Σ1, Σ3, Σ7) και την Τράπεζα Θεμάτων (Σ1).

Στις προκλήσεις κατά τη διαδικασία δημιουργίας εξ αποστάσεως ΕΥ μεταξύ άλλων αναφέρεται ο προβληματισμός για την ίδια τη συγγραφή (Σ5), η ανάγκη για πρωτοτυπία (Σ2) και ο φόβος ενδεχόμενης λογοκλοπής (Σ2, Σ6). Συγχρόνως, οι Σ7 και Σ1 στρέφονται στο τεχνικό κομμάτι και στο θέμα της βιντεοσκόπησης, που φαίνεται να προβληματίζει ιδιαίτερα τον Σ1.

Οι προκλήσεις αυτές αντιμετωπίζονται από τους συνεντευξιαζόμενους με αναζήτηση βοήθειας από κάποιον ειδικό στο χώρο εργασίας τους (Σ7) ή από συζητήσεις και ανταλλαγή απόψεων με τους μαθητές τους (Σ5, Σ3, Σ4). Άλλη μία

λύση θεωρείται ότι είναι η προσωπική αναζήτηση και έρευνα (Σ2, Σ6), αλλά και η προσωπική ενασχόληση (Σ1), παραδείγματος χάρη με το editing βίντεο. Τέλος, μόνο ο Σ1 αναφέρει ότι δεν χρησιμοποιεί το υλικό που έχει δημιουργήσει για την εξΑΕ στη δια ζώσης εκπαίδευση, αλλά ευελπιστεί άλλοι εκπαιδευτικοί να αγοράσουν το υλικό, που ο ίδιος δημιουργεί, και να το αξιοποιήσουν και στη δια ζώσης και στην εξ αποστάσεως διδασκαλία τους.

Εικόνα 2: Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων για τη δημιουργία ΕΥ

5.3. Επιμόρφωση και γνώσεις για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τη δημιουργία εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού (2ο ερευνητικό ερώτημα)

Ιδιαίτερη έκπληξη προκαλεί το γεγονός ότι μόλις ένας (Σ1) στους οκτώ συνεντευξιαζόμενους διαθέτει πιστοποιημένη επιμόρφωση για τη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ. Σε μία πιο συγκεκριμένη ερώτηση για το είδος της εναλλακτικής επιμόρφωσης, που έχουν λάβει οι υπόλοιποι για τη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ, η ποικιλία των απαντήσεων ήταν μεγάλη.

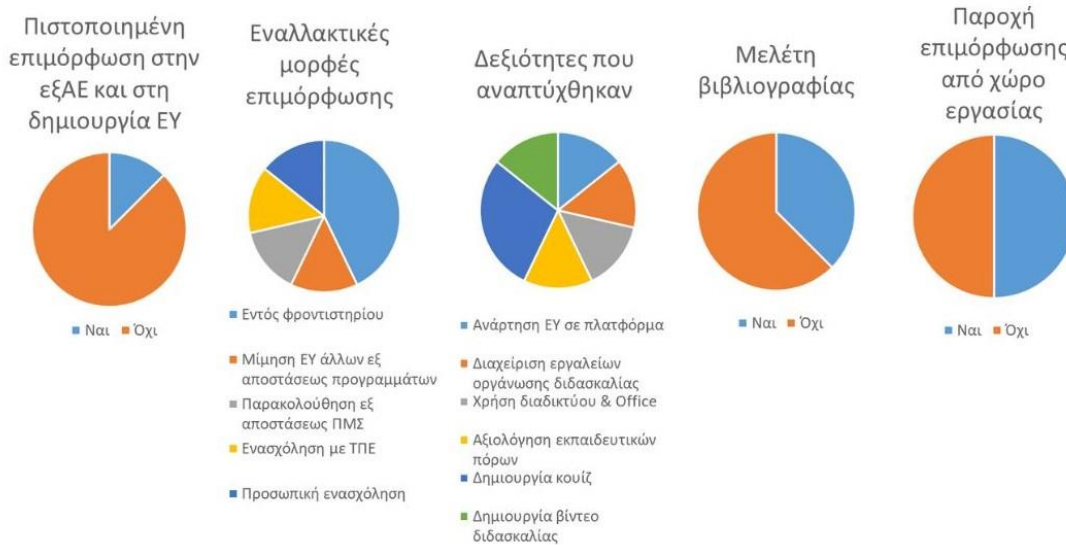
Τρεις (Σ6, Σ7, Σ8) από τους οκτώ συνεντευξιαζόμενους έλαβαν επιμόρφωση εντός του φροντιστηρίου στο οποίο εργάζονται. Η Σ4 είπε απλώς ότι μιμείται το υλικό που έχει λάβει από εξ αποστάσεως επιμορφώσεις, που έχει παρακολουθήσει η ίδια, ενώ η Σ2 ανέφερε ότι έχει παρακολουθήσει η ίδια εξ αποστάσεως μεταπτυχιακό πρόγραμμα και, συνεπώς, έλαβε γνώσεις από αυτό, ώστε να δομήσει το δικό της ΕΥ.

Η Σ3 ανέφερε ότι εντός του μεταπτυχιακού προγράμματος που παρακολούθησε εκπόνησε εργασίες σχετικές με τις Τ.Π.Ε. Μόνο η Σ5 ανέφερε ότι οι γνώσεις της για τη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ προέρχονται αποκλειστικά από προσωπική της ενασχόληση με το αντικείμενο.

Όσον αφορά τις δεξιότητες που απέκτησαν οι συνεντευξιαζόμενοι από κάθε είδους επιμόρφωση ανέφεραν ότι έμαθαν να ανεβάζουν το εκπαιδευτικό τους υλικό σε πλατφόρμα (Σ8), να παράγουν δικό τους εκπαιδευτικό λογισμικό (Σ1), να χειρίζονται εργαλεία οργάνωσης της διδασκαλίας (Σ1), να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο, το Word και το Powerpoint (Σ2), να αξιολογούν διαδικτυακούς εκπαιδευτικούς πόρους (Σ3), να δημιουργούν κουίζ (Σ5 και Σ8), να μιμούνται υλικό επιμορφώσεων, που έχουν παρακολουθήσει οι ίδιοι (Σ4), να χρησιμοποιούν εργαλεία και εφαρμογές, όπως το Canva (Σ6) και να δημιουργούν βίντεο διδασκαλίας (Σ7). Στην ερώτηση που τους τέθηκε για την προσωπική ενασχόλησή τους και τη μελέτη βιβλιογραφίας για τη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ, μόνο τρεις (Σ2, Σ4, Σ1) στους οκτώ απάντησαν θετικά, ενώ μάλιστα η Σ3 δήλωσε ρητά ότι αγνοεί την ύπαρξη βιβλιογραφίας για την εξΑΕ.

Φάνηκε ότι στα φροντιστήρια των τεσσάρων (Σ4, Σ7, Σ8, Σ3) συνεντευξιαζόμενων πραγματοποιούνται επιμορφώσεις. Όσον αφορά το κατά πόσο οι συνεντευξιαζόμενοι λαμβάνουν συμβουλευτική από συναδέλφους τους για τη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ, όλοι απάντησαν θετικά. Ωστόσο, οι Σ6 και Σ8 ανέφεραν ότι εμπιστεύονται μόνο ένα άτομο, ενώ ο Σ1 ότι εμπιστεύεται μόνο συγκεκριμένα άτομα.

Πολλοί ανέφεραν ότι η τύπου επιμόρφωση που έλαβαν δεν τους βοήθησε σημαντικά στη δουλειά τους. Οι υπόλοιποι ανέφεραν ότι η επιμόρφωση τους βοήθησε με περισσότερες γνώσεις (Σ2), δημιουργία ευσύνοπτου και στοχευμένου ΕΥ (Σ4) και επίλυση κάθε σχετικής απορίας (Σ7). Κλείνοντας, όλοι σχεδόν (Σ2, Σ3, Σ4, Σ5, Σ6 και Σ8) θέλουν να γνωρίσουν καλύτερα την εξΑΕ μέσω επιμόρφωσης. Η Σ7 επιθυμεί να λάβει επιμόρφωση μόνο εφόσον χρειαστεί ή απαιτηθεί από τον χώρο εργασίας της και ο Σ1 θα ήθελε στοχευμένα να εξειδικεύσει τις γνώσεις του στο mobile learning.

Εικόνα 3: Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων για το είδος επιμόρφωσης που έχουν λάβει

5.4. Προτάσεις και σχόλια των συνεντευξιζόμενων για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που δημιουργούν εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό (3ο ερευνητικό ερώτημα)

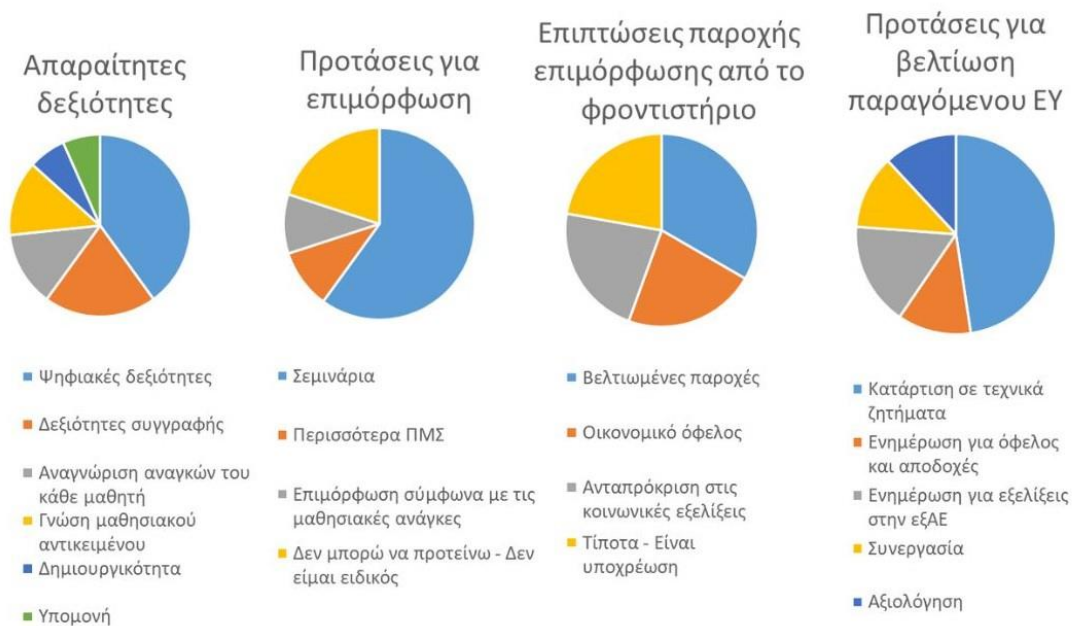
Όλοι οι συνεντευξιζόμενοι θεωρούν απαραίτητη την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ. Μάλιστα, η Σ3 ανέφερε ότι μέχρι την συμμετοχή της στην παρούσα συνέντευξη είχε διαφορετική άποψη, ενώ πλέον θεωρεί ότι η επιμόρφωση είναι απαραίτητη. Αναφορικά με τις απαραίτητες δεξιότητες που πρέπει να διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται στην εξΑΕ η πλειοψηφία (Σ1, Σ2, Σ3, Σ5, Σ7, Σ8) ανέφερε ότι οι βασικότερες δεξιότητες είναι οι ψηφιακές.

Ως πρόταση για ενίσχυση της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ οι περισσότεροι (Σ1, Σ3, Σ5, Σ6, Σ7, Σ8) ανέφεραν ότι θα πρέπει να πραγματοποιούνται περισσότερα σεμινάρια και επιμορφώσεις. Ο Σ1 έθιξε το ζήτημα ίδρυσης περισσότερων μεταπτυχιακών προγραμμάτων για την εξΑΕ. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί το γεγονός ότι οι Σ2 και Σ7 αναφέρουν ότι δεν διαθέτουν προτάσεις κι, αντιθέτως, προτείνουν να δοθεί λύση από τους «ειδικούς». Ομόφωνα το σύνολο των οκτώ συνεντευξιζόμενων αναφέρει ότι η προσωπική δραστηριοποίηση κάθε εκπαιδευτικού σε σχέση με την επιμόρφωσή του είναι απολύτως σημαντική. Επίσης, ομόφωνα όλοι υποστηρίζουν ότι οι εκπαιδευτικοί

οργανισμοί και τα φροντιστήρια, στα οποία εργάζονται, θα πρέπει να επενδύσουν χρόνο και χρήμα για να επιμορφώσουν τους εργαζόμενούς τους.

Ενδιαφέρουσες είναι οι απαντήσεις των συνεντευξιαζόμενων σχετικά με το εάν η συνεργασία μεταξύ συναδέλφων μπορεί πάντοτε να αποτελέσει έναν τρόπο αποτελεσματικής επιμόρφωσης. Όλοι απάντησαν θετικά, ενώ οι Σ1, Σ5, Σ6, Σ7 και Σ8 ανέφεραν ότι η συνεργασία έχει αποτέλεσμα μόνο όταν πραγματοποιείται υπό όρους.

Τέλος, οι συνεντευξιαζόμενοι κλήθηκαν να παρέχουν προτάσεις προς τον χώρο εργασίας τους για να βελτιστοποιηθεί η παραγωγικότητα των εργαζομένων του και η αποτελεσματικότητα του ΕΥ που παράγουν. Έτσι, λοιπόν, πρότειναν παροχή επιμόρφωσης κυρίως σε τεχνικά ζητήματα από το φροντιστήριο (Σ2, Σ3, Σ7, Σ8), γενική ενημέρωση των εργαζομένων για το όφελος (Σ1), οργάνωση ΕΥ (Σ6), περισσότερη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών (Σ8) και ύπαρξη αξιολόγησης (Σ5).

Εικόνα 4: Οι προτάσεις και οι απόψεις των συμμετεχόντων για την επιμόρφωση στη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ

6. Συζήτηση - Συμπεράσματα

Τα αποτελέσματα της παρούσας ποιοτικής έρευνας δημιουργούν έντονο προβληματισμό γύρω από την επιμόρφωση των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών, που

εργάζονται σε εξ αποστάσεως φροντιστήριο και δημιουργούν εξ αποστάσεως ΕΥ. Έτσι, δημιουργείται η ανάγκη για περαιτέρω έρευνα σε ποσοτικό επίπεδο, πλέον, για καθηγητές της ίδιας ειδικότητας ή και διαφορετικής. Βέβαια, παραμένει αξιοσημείωτη αυτή η πρώτη καταγραφή συμπερασμάτων αναφορικά με την επιμόρφωση φιλόλογων που δημιουργούν εξ αποστάσεως ΕΥ και διδάξουν από απόσταση, αφού δεν έχει πραγματοποιηθεί μέχρι τώρα κάτι αντίστοιχο. Τα συμπεράσματα θα βοηθήσουν τους αναγνώστες του παρόντος άρθρου να αντιληφθούν την αναγκαιότητα επιμόρφωσης για τη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ στη φροντιστηριακή εκπαίδευση, αλλά και τις προοπτικές που δίνει στον παραπάνω τομέα.

Όπως προκύπτει και από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, οι συμμετέχοντες φιλόλογοι δημιουργούν ΕΥ για την εξΑΕ που χαρακτηρίζεται από ποικιλία στη μορφή του. Οι ίδιοι, μολονότι προτιμούν το έντυπο (π.χ. κάποιο αρχείο Word ή Pdf), εμπλουτίζουν τη δημιουργία ΕΥ και με άλλες μορφές, όπως οι διαδραστικές παρουσιάσεις και το βίντεο. Κατά τη δημιουργία του ΕΥ αξιοποιούν βασικές αρχές της εξΑΕ, όπως η συντομία και η οπτικοποίηση των εννοιών. Όσον αφορά τους στόχους και τις προτεραιότητές τους φαίνεται ότι η πλειοψηφία στοχεύει στο να κάνει το μαθησιακό αντικείμενο κατανοητό στους μαθητές. Οι περισσότεροι, επίσης, υποστηρίζουν την ανάγκη για εξατομικευμένη μάθηση, που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη μεθοδολογία της εξΑΕ.

Ωστόσο, παρά τα παραπάνω θετικά, τελικά διαφαίνεται ότι οι εκπαιδευτικοί της έρευνας αγνοούν τις βασικές αρχές δημιουργίας εξ αποστάσεως ΕΥ, όπως η επίτευξη διαλόγου και αλληλεπίδρασης του μαθητή με το ίδιο το ΕΥ. Μάλιστα, πολλοί είναι αυτοί που δηλώνουν ότι χρησιμοποιούν το ίδιο ΕΥ τόσο για την εξ αποστάσεως διδασκαλία τους όσο και για τη διαζώσης. Στο ίδιο πλαίσιο, πολλοί δεν χρησιμοποιούν τα βασικά συστατικά μέρη ενός εξ αποστάσεως ΕΥ, όπως τα κείμενα καθοδήγησης, οι ασκήσεις αυτοαξιολόγησης και τα κείμενα ανατροφοδότησης.

Όσον αφορά την επιμόρφωση των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών στη δημιουργία εξ αποστάσεως ΕΥ για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων, οι ίδιοι αναφέρουν ότι δεν διαθέτουν πιστοποιημένη επιμόρφωση, ούτε με τη μορφή ενός απλού σεμιναρίου. Ωστόσο, όλοι διαθέτουν κάποια εναλλακτικής μορφής επιμόρφωση, όπως η προσωπική ενασχόληση, η συμβουλευτική από συναδέλφους κ.ά. Στο

πλαίσιο της προσωπικής ενασχόλησης η πλειοψηφία δεν έχει μελετήσει βιβλιογραφία για την εξΑΕ.

Όσον αφορά τις επιδιώξεις τους και τις προτάσεις τους για την επιμόρφωσή τους στο μέλλον, όλοι επιθυμούν να επιμορφωθούν στην εξΑΕ. Γενικότερα, οι φιλόλογοι αναγνωρίζουν το έλλειμμα επιμόρφωσης στον τομέα εργασίας τους. Σημαντικό είναι, τέλος, ότι όλοι σχεδόν υποστηρίζουν ότι οι σημαντικότερες δεξιότητες που πρέπει να διαθέτει ένας εκπαιδευτικός στην εξΑΕ είναι οι ψηφιακές (Μανούσου κ.ά., 2021)

Προτείνεται, λοιπόν, όπως αναφέρεται και από τους Λιοναράκης κ.ά. (2020), να έρθουν σε επαφή οι εκπαιδευτικοί των φροντιστηρίων τουλάχιστον με ένα ΕΥ ή οδηγό που διατίθεται στην εξΑΕ, όπως αυτός της επιμόρφωσης του Ι.Ε.Π. και του Ε.Α.Π., για να αντιληφθούν τις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά του. Ακόμα, όπως διαφάνηκε κι από την παρούσα έρευνα, οι εκπαιδευτικοί των εξ αποστάσεως φροντιστηρίων έχουν ανάγκη από επιμόρφωση στις αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, στη μεθοδολογία δημιουργίας ΕΥ για την εξΑΕ, αλλά και στις ψηφιακές δεξιότητες (Λιοναράκης κ.ά., 2020).

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Bray, M. (2021). Shadow Education in Africa Private Supplementary Tutoring and its Policy Implications. *Comparative Education Research Centre (CERC)*. https://www.researchgate.net/publication/348097730_Shadow_Education_in_Africa_Private_Supplementary_Tutoring_and_its_Policy_Implications
- Cheng, C.H. (2022). Online shadow education in Hong Kong: Perspectives from secondary school students and private tutors. *Best Evidence in Chinese Education*, 11(2), 1477-1497. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1358906.pdf>
- Eng, R. (2019). The tutoring industry in Hong Kong: From the past four decades to the future. *ECNU Review of Education*, 2(1), 77-86. <https://doi.org/10.1177/2096531119840857>
- Kim, C. Y. & Jung, Y.H. (2019) *Shadow Education as Worldwide Curriculum Studies*. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-03982-0>
- Kim, E., Goodman, J. & West, M.R. (2021) *Kumon In: The Recent, Rapid Rise of Private Tutoring Centers*. <https://doi.org/10.26300/z79x-mr65>

- Kozar, O. (2013). The face of private tutoring in Russia: Evidence from online marketing by private tutors. *Research in Comparative and International Education*, 8(1), 74–86. <https://doi.org/10.2304/rcie.2013.8.1.74>
- Mills, G. E., Gay, L. R., & Airasian, P. (2017). *Εκπαιδευτική Έρευνα. Ποσοτικές και Ποιοτικές Μέθοδοι - Εφαρμογές*. Προπομπός.
- Türkan, A. (2022). Examination of the Effect of the Covid-19 Pandemic Period on Private tutoring. Tendencies of High School Students: A Longitudinal Study. *International Journal of Progressive Education*, 18 (2), 169-179. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2022.431.1>
- Zhang, W. & Bray, M. (2020) Comparative research on shadow education: Achievements, challenges, and the agenda ahead. *European Journal of Education*, 55, 322–341. <https://doi.org/10.1111/ejed.12413>
- Βρίζα, Χ. (2018). *Απόψεις εκπαιδευτικών που εργάζονται σε τυπικά και μη τυπικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα για την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*. [Διπλωματική Εργασία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης]. https://scholar.archive.org/work/hos5rke6j5e5xfvheqrvt2pjem/access/wayback/https://repo.lib.duth.gr/jspui/bitstream/123456789/10986/1/VrizaC_2018.pdf
- Διαμαντάκου, Κ. (2016). *Διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών Κοινωνικού Φροντιστηρίου σχετικά με τη λειτουργία του και το επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης: Η περίπτωση του Κοινωνικού Φροντιστηρίου του Δήμου Κορινθίων*. [Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου]. <https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/3138/%cf%84%ce%bf-%ce%ba%ce%bf%ce%b9%ce%bd%cf%89%ce%bd%ce%b9%ce%ba%ce%bf-%cf%86%cf%81%ce%bf%ce%bd%cf%84%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%b7%cf%81%ce%b9%ce%bf.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Κανδρής, Π. (2021). *Η επιμόρφωση των καθηγητών στα φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης*. [Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/87011>
- Κουτζεκλίδου, Β., & Μαυροειδής, Η. (2017). Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης στην Μη Τυπική Εκπαίδευση: Μελέτη Περίπτωσης στο μάθημα Νεοελληνικής Γλώσσας Β' Λυκείου. Στο Α. Λιοναράκης, Σ. Ιωακειμίδου, Μ. Νιάρη, Γ. Μανούσου, Τ. Χαρτοφύλακα, Σ. Παπαδημητρίου & Α. Αποστολίδου (επιμ.), Πρακτικά Εισηγήσεων 9ου Διεθνούς Συνεδρίου Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (σσ. 174-185). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. <https://doi.org/10.12681/icodl.1349>
- Λιοναράκης, Α., Μανούσου, Ε., Παπαδημητρίου, Σ., Χαρτοφύλακα, Α., Ιωακειμίδου, Β., & Καραγιάννη, Ε. (2020). Σχεδιασμός και ανάπτυξη του Ανοικτού Διαδικτυακού Μαθήματος «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στη μεθοδολογία της εκπαίδευσης από απόσταση». Στο Α. Σοφός, Α. Κώστας, Γ. Φούζας & Β. Παράσχος (επιμ.), Πρακτικά Εισηγήσεων 1^{ου} Διεθνούς

Διαδικτυακού Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Από Τον 20^ο Στον 21^ο Αιώνα Μέσα Σε 15 Ημέρες (σσ. 544-552). Εκδόσεις ΕΚΤ. <https://doi.org/10.12681/online-edu.3266>

Μανούσου, Ε., Ιωακειμίδου, Β., Παπαδημητρίου, Σ., & Χαρτοφύλακα, Α. (2021). Προκλήσεις και καλές πρακτικές για την επιμόρφωση εκπαιδευτικών στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στον ελληνικό χώρο κατά την περίοδο της πανδημίας. *Ανοικτή Εκπαίδευση: Το Περιοδικό Για Την Ανοικτή Και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση Και Την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 17(1), 19-37. <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/26762>

Μουζακιώτου, Σ. & Κανονάκη, Μ. (2015). Το οπτικοακουστικό υλικό και η δυναμική του στο Εκπαιδευτικό Υλικό της Εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας. Στο Α. Λιοναράκης, Σ. Ιωακειμίδου, Γ. Μανούσου, Μ. Νιάρη, & Σ. Παπαδημητρίου (επιμ.), *Πρακτικά Εισηγήσεων του 8ου Συνεδρίου Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης Καινοτομία και Έρευνα* (σσ. 94-101). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, <https://doi.org/10.12681/icodl.52>

Μούρτου, Χ. (2022). *Η Αξιοποίηση των Πολυμέσων στη Δημιουργία εξ Αποστάσεως Εκπαιδευτικού Υλικού* [Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/172236?lang=el>

Μπουρουτζή, (2015). *Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης: μια εμπειρική έρευνα βασισμένη στις απόψεις των εκπαιδευτικών και διευθυντών σπουδών φροντιστηρίων*. [Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας]. <https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/17562>

Ντογραματζή, Α. (2019). *Η Εξ Αποστάσεως Σχολική ή Φροντιστηριακή Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας Μέσω του Μαθήματος της Έκθεσης Έκφρασης στο Γενικό Λύκειο Σύμφωνα με τις Απόψεις Φιλολόγων Εκπαιδευτικών*. [Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/145734>

Σταυγιαννουδάκης, Σ., & Καλογιαννάκης, Μ. (2019). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση: μελέτη περίπτωσης με το σχεδιασμό, την ανάπτυξη και αρχική αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία της ενότητας της κινηματικής στη Φυσική της Α' Λυκείου. Στο Α. Λιοναράκης, Ε. Μανούσου, Β. Ιωακειμίδου, Μ. Νιάρη, Α. Αγγελή, Κ. Σφακιωτάκη & Β. Κουτζεκλίδου (επιμ.), *Πρακτικά Εισηγήσεων 10ου Συνεδρίου Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, (σσ. 44-57). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.2178>

Συντιχάκη, Α., Φούτζουλας, Γ., Μανούσου, Ε., & Κουτσούμπα, Μ. (2019). Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού ασύγχρονης εξ αποστάσεως πολυμορφικής εκπαίδευσης για τη διδασκαλία ελληνικού παραδοσιακού χορού σε αρχάριους ενήλικες. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Πρακτικά Εισηγήσεων 13ου Διεθνούς Συνεδρίου Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (σσ. 214-226). Εκδόσεις ΕΚΤ. <https://doi.org/10.12681/icodl.2341>

Συντιχάκη, Α., Φούτζουλας, Γ., Μανούσου, Ε., & Κουτσούμπα, Μ. (2019). Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού ασύγχρονης εξ αποστάσεως πολυμορφικής εκπαίδευσης για τη διδασκαλία ελληνικού παραδοσιακού χορού σε αρχάριους ενήλικες. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Πρακτικά Εισηγήσεων*

13ου Διεθνούς Συνεδρίου Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (σσ. 214-226). Εκδόσεις ΕΚΤ. <https://doi.org/10.12681/icodl.2341>

Τσουρέκας, Σ. (2020). Αποτίμηση της Επείγουσας εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας (*Emergency Remote Teaching*) που εφαρμόστηκε κατά τη διάρκεια της καραντίνας του ιού COVID-19, από εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς [Διπλωματική Εργασία, Ανοικτό Ελληνικό Πανεπιστήμιο]. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/86871>

Χαρτοφύλακα, Α. Μ. (2010). Προς ένα δυναμικό διδακτικό υλικό εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 3(2), 43-58. https://www.academia.edu/1201100/Towards_a_dynamic_distance_learning_material

Χουλιάρα, Ξ., Λιοναράκης, Α. & Σπανακά, Α. (2011) Η έννοια της πολυμορφικότητας στο εξΑΕ διδακτικό υλικό: θεώρηση, σχεδιασμός, ζητήματα εφαρμογής. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Πρακτικά Εισηγήσεων 6ου Διεθνούς Συνεδρίου Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, (σσ. 641-653). Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. <https://doi.org/10.12681/icodl.767>